

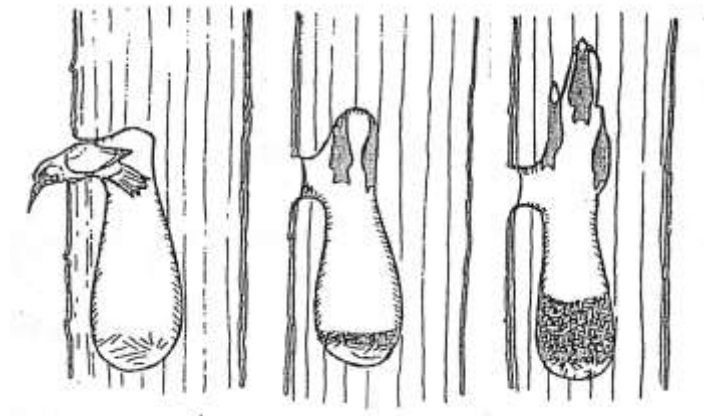
Vleermuiskasten

Waarom een vleermuiskast?

Vleermuizen zijn zoogdieren die, afhankelijk van de soort, de dag slapend doorbrengen in donkere ruimten in gebouwen of in holle bomen. In gebouwen worden vleermuisverblijven bijvoorbeeld gevonden in spouwmuren, onder dakpannen en achter dakbetimmeringen en daklijsten. Een paar soorten zijn 'vrij hangend' op donkere, tochtvrije zolders aan te treffen.

De boombewonende vleermuizen huizen in gaten en spleten die ontstaan zijn bij het nestelen van spechten, het inrotten van afgebroken takken of door blikseminslag. Sommige soorten zijn regelmatig te vinden achter de los hangende schors van dode bomen.

Het merendeel van de 21 in Nederland waargenomen vleermuissoorten wordt weleens in boomholten aangetroffen, maar doorgaans zijn dit de volgende soorten: Rosse vleermuis, Watervleermuis, Ruige Dwergvleermuis, Grootoorvleermuis, Baardvleermuis en (zeldzaam!) de Bosvleermuis. We richten ons hier op de boombewonende soorten, aangezien dit de soorten zijn die tevens vleermuiskasten kunnen bewonen.

Ontwikkeling vleermuisverblijf in een verlaten spechtenhol.

Vleermuizen zijn geen knagers die in staat zijn voor zichzelf een geschikt verblijf te maken. Ze zijn dus geheel afhankelijk van reeds bestaande holten. Lang niet elke boomholte is geschikt als vleermuisverblijf. Zo is er bijvoorbeeld de dwingende voorwaarde dat de verblijfruimte binnen in een boomholte zich hoger dan de ingang bevindt (zie afbeelding). Boven in die ruimte kunnen de vleermuizen zich hangend terugtrekken, soms met tientallen tegelijk. In een nieuw gehakt spechtengat zit de open ruimte meestal alleen onder de opening. Het kan nog vele jaren duren voordat er door de activiteit van schimmels en houtverterende diertjes boven de ingang een ruimte is ontstaan die geschikt is als vleermuisverblijf! Al die jaren moeten er spechten zijn die de opening open houden, want de boom ervaart het gat als een verwonding die hij dicht wil laten groeien. Een geschikte opening heeft de maat van een €2,- muntstuk of groter.

Wanneer vleermuizen eenmaal een geschikte ruimte gevonden hebben, blijken ze erg plaatstrouw te zijn en, ondanks hun regelmatige verhuizingen, hier vaak terug te komen.

Vleermuizen zijn echter niet de enige dieren die belangstelling hebben voor boomholten. Ze ervaren veel concurrentie van holenbroeders als mezen, spreeuwen, kauwtjes, bosuilen en holenduiven. Ook andere zoogdieren als eekhoorns en boommarters azen op de schaarse geschikte boomholten. De vleermuizen kunnen zich meestal niet (goed) verdedigen tegen de scherpe snavels van vogels of de tanden van de andere zoogdieren. Bij concurrentie om een holte moeten ze dus meestal wachten tot de ruimte vrijgekomen is. Met name in het broedseizoen van de vogels zijn de vleermuizen aangewezen op holten die niet geschikt zijn voor vogels. Dit zijn bijvoorbeeld de boomholten die (regelmatig) vollopen met regenwater of holten die lang en zeer smal zijn.

Omdat vleermuizen vaak verhuizen, moeten er in een park/bos, het hele jaar, voldoende geschikte holten aanwezig zijn. Het is daarom erg belangrijk dat in ieder geval alle bomen waar vleermuizen zitten of ooit gezeten hebben behouden blijven! De laatste tientallen jaren zijn er echter door beheersmaatregelen veel (potentiële) vleermuisbomen gekapt. Hierdoor is er voor de boombewonende vleermuizen een ernstige woningnood ontstaan.

Het ligt voor de hand om, naast een serieuze herwaardering van de holle bomen, aan vleermuiskasten te denken. Deze kasten zijn speciaal voor vleermuizen ontworpen. De praktijk van afgelopen jaren leert ons dat de vleermuiskasten niet geschikt zijn voor de vrouwtjes met hun jongen (de 'kraamkolonies'). Tijdens strenge winters worden de vleermuiskasten ook niet gebruikt omdat het er te koud is.

Waar moet de kast geplaatst worden?

Of een kast gebruikt zal worden, hangt hoofdzakelijk af van twee factoren: 1) een goede voedselsituatie (veel kleine en grote insecten) en 2) een tekort aan natuurlijke (boom)holten. Het beste resultaat kan verwacht worden in de volgende situaties:

- Jonge loofbossen (met leeftijd van opstand beneden de 100 jaar).
- Boomrijke omgeving met zeer verspreid staande woningen en gebouwen.
- Grote naaldbossen (in naaldbossen zijn doorgaans weinig boomholten te vinden).

De aanwezigheid van beken, grote vijvers, grote poelen en meertjes is voor vleermuizen belangrijk, zowel als foerageerplaats als plek waar ze kunnen drinken.

In dichte woonwijken komen meestal alleen Gewone Dwergvleermuizen voor. Deze soort heeft de voorkeur voor spouwmuren en wordt zelden in vleermuiskasten aangetroffen.

Aangezien vleermuizen vaak verhuizen, kunnen de kasten het beste in groepjes van 3 tot 5 stuks binnen een straal van 100 meter opgehangen worden. Ze dienen op 4 tot 10 meter hoogte op een stevige boom of muur gehangen te worden. De kast mag niet los in de wind bungelen. Voor de kast mogen geen takken of andere obstakels zitten die het invliegen van de vleermuizen belemmeren.

Controle en onderhoud van de kast

De kans dat vleermuiskasten door vleermuizen bewoont worden, is lang niet zo groot als de kans dat nestkasten door vogels gebruikt worden.

Wanneer de kast is opgehangen, is het raadzaam hem niet te openen ter controle op de aanwezigheid van vleermuizen. Deze zouden door dergelijke storing de kast kunnen verlaten. Met enige handigheid is het echter mogelijk om – recht onder de kast staand – deze vanaf de grond te controleren. Schijn daartoe met een sterke zaklamp in de doorgang, zodat de lichtgekleurde binnenkant zichtbaar is. Door een paar passen naar links en recht te lopen is het dan mogelijk om de gehele wegkruipruimte op vleermuizen te controleren. Ze zien er uit als 3 tot 5 centimeter brede donkere vlekken. Bekijk indien mogelijk ook de achterkant van de kast!

Indien u bij de controles over een lange ladder beschikt, kan onder aan de kast een mestplankje gemaakt worden. De keuteltjes die op het plankje vallen verraden de aanwezigheid van vleermuizen. Aan de vorm, grootte en inhoud van de keutels kan, met enige ervaring, de soort vastgesteld worden.

De beste tijden voor een controle zijn juni (vooral solitaire of groepjes mannetjes) en augustus (vaak 'roepende' mannetjes, eventueel met vrouwtjes).

In de wintermaanden (vooral in periodes met vorst) is de kans op bewoning het kleinst. Dit is de periode wanneer de kast grondig schoongemaakt en eventueel gerestaureerd kan worden.